

RESEARCH ARTICLE

A Comparative Study of the Structure, Competency and Performance of Communications Regulatory Authority (CRA) with the Federal Communications Commission (FCC)

Behnaz Ahmadvand^{1*}, Seyed Ghasem Zamani²

1. Assistant Professor of National Research Institute for Science Policy (NRISP), Tehran, Iran

* Corresponding Author's Email: behnazahmadvand@gmail.com

2. Associate Professor of Faculty of law and political sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Email: drehzamani@gmail.com

 <https://doi.org/10.22059/jppolicy.2024.97818>

Received: 11 November 2023

Accepted: 11 March 2024

ABSTRACT

The satellite industry, as one of the leading technologies in the world today, is recognized as one of the main means of providing national authority and national security, economic growth and prosperity, and social welfare and advancement in other fields of science and technology. Regulators in the world today have a highly sensitive and decisive role, since their functions are such as the bridge and the regulator of the relationship between the different pillars of the state and the private sector, Owners of capital and owners of interests. This article is written using library sources and descriptive and analytical method. This paper is a comparative study of the structure, competency and performance of Communications Regulatory Authority (CRA) with the Federal Communications Commission (FCC) to demonstrate the necessity of such a powerful, inclusive, and efficient regulatory body.

Keywords: Regulation, Policymaking, Competence, Communications Regulatory Authority, Federal Communications Commission

Citation: Ahmadvand, Behnaz; Zamani, Seyed Ghasem (2024). A Comparative Study of the Structure, Competency and Performance of Communications Regulatory Authority (CRA) with the Federal Communications Commission (FCC). *Iranian Journal of Public Policy*, 10 (1), 26-41.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jppolicy.2024.97818>

Published by University of Tehran.

This Work Is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International \(CC BY-NC 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

مقاله پژوهشی

بررسی تطبیقی نهادهای تنظیم‌گر؛ مطالعه تطبیقی ساختار و صلاحیت سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی ایران با کمیسیون ارتباطات فدرال آمریکا

بهناز احمدوند^{۱*}، سید قاسم زمانی^۲

۱. استادیار حقوق، مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، تهران، ایران
* رایانامه نویسنده مسئول: behnazahmadvand@gmail.com

۲. دانشیار حقوق، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران
رایانامه: drghzamani@gmail.com

 <https://doi.org/10.22059/jppolicy.2024.97818>

تاریخ دریافت: ۲۰ آبان ۱۴۰۲
تاریخ پذیرش: ۲۱ اسفند ۱۴۰۲

چکیده

نهادهای تنظیم‌گر (رگولاتورها) در دنیای امروز، جایگاه و نقش حساس و تعیین کننده‌ای دارند؛ زیرا هم پل ارتباطی و هم تنظیم‌کننده نحوه روابط بین ارکان متفاوت از دولت و بخش غیردولتی گرفته تا ذی‌نفعان در یک جامعه می‌باشند. گرچه ایجاد سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی به عنوان نهاد تنظیم‌گر در حوزه تنظیم مقررات فضای فرکانسی کشور، در سال ۱۳۸۲، به عنوان گامی بزرگ در تغییر نقش دولت از مالکیت و مدیریت مستقیم بنگاه به سیاستگذاری، هدایت و نظارت قلمداد می‌شود؛ لیکن سازمان در اجرای وظایف مصرح در اساسنامه تا رسیدن به وضعیت مطلوب و توسعه‌یافتگی نیازمند داشتن تشکیلات ساختاری منسجم و صلاحیت‌های شفاف مبتنی بر اهداف ایجاد آن می‌باشد. نوشتار حاضر تلاشی است تا با رویکردی تطبیقی به کمیسیون ارتباطات فدرال آمریکا به عنوان یکی از مهم‌ترین نهادهای تنظیم‌گر در دنیا، ضرورت وجود چنین سازمان مقتدر، فراگیر و کارآمدی را آشکار و ساختار و صلاحیت مطلوب در این حوزه را ترسیم نماید.

واژگان کلیدی: تنظیم‌گری، سیاستگذاری، سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی، اف.سی.سی.

استناد: احمدوند، بهناز؛ زمانی، سید قاسم (۱۴۰۳). بررسی تطبیقی نهادهای تنظیم‌گر؛ مطالعه تطبیقی ساختار و صلاحیت سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی ایران با کمیسیون ارتباطات فدرال آمریکا. فصلنامه سیاستگذاری عمومی، ۱۰ (۱)، ۴۱-۲۶.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jppolicy.2024.97818>

ناشر: دانشگاه تهران.

مقدمه

تغییر نقش دولت از مالکیت و مدیریت مستقیم بنگاه به سیاست‌گذاری، هدایت و نظارت^۱ مسیر متعادل و منطقی اعمال حاکمیت ملی است که برآیند گزینه‌های افراطی «حاکمیت مطلق بخش دولتی» و تفریطی «حاکمیت بخش غیردولتی» به‌شمار می‌آید. بالطبع این نوع حکمرانی، ارکان و سلسله‌مراتب خاص خود را می‌طلبد. فارغ از نظریه‌های حکمرانی، ساختار نظام حاکمیت باید به نحوی تعریف شود که پاسخگوی نیازهای کنونی جامعه امروزی بشری باشد. سلسله‌مراتب «سیاست‌گذاری»^۲ و «تنظیم مقررات»^۳ (نظارت) از مؤلفه‌های اصلی قابل ذکر هستند. در واقع، مبنای اصلی بازآفرینی حاکمیت این بوده که از امور به اصطلاح «تصدی‌گری»^۴ فاصله بگیرد و با فراغ خاطر به رسالت اصلی خود یعنی «سیاست‌گذاری و نظارت» بپردازد. کنار کشیدن حاکمیت از امور تصدی‌گری به معنای ضعف آن نیست، بلکه اتفاقاً در صورت سیاست‌گذاری صحیح می‌تواند به تقویت بنیان آن نیز بینجامد. برای مثال، به جای آنکه خود متولی و دست اندرکار امور اجرایی باشد، می‌تواند آن را به بخش غیردولتی واگذار کند تا با کارایی بیشتری آن را پیش ببرد و در ازای آن مالیات و عوارض دریافت کند و بر درآمد ملی بیفزاید (Bagheri Asl ; Jalali Farahani, 2008:1-2). تنظیم‌گری در معنای عام خود شامل انواع دخالت دولت به منظور تحقق اهداف حاکمیت می‌باشد؛ هدف از این مداخلات ایجاد کنترل عمومی بر ارائه‌کنندگان خدمات جهت تضمین منفعت عمومی است. به عبارت دیگر، تنظیم‌گری به وظیفه هدایتی و نظارتی دولت در تضمین امنیت متقاضیان کالا و خدمات برمی‌گردد؛ فارغ از اینکه ارائه‌کنندگان این خدمات بخش خصوصی و یا دولتی باشند. از این منظر دولتی‌بودن اقتصاد به هیچ وجه نافی وظیفه تنظیم‌گری نمی‌باشد (Emamiyan et al. 2018:1). از قرن بیستم، صنعت جهانی اطلاعات و ارتباطات دچار دگرگونی‌های اساسی شده است؛ در این دوره اجماع جهانی در رابطه با حوزه ارتباطات، در قالب حرکت به سوی خصوصی‌شدن بخش ارائه خدمات ارتباطاتی شکل گرفت. بر این بنیاد، عقلانیت حاکم بر سیاست‌گذاری این حوزه که ناشی از نگاه مبتنی بر بازار است، تأکید بر مقررات‌زدایی جهت برداشتن موانع موجود بر سر راه خصوصی‌سازی حوزه ارتباطات بود (Intven et al. 2000: 1). با توجه به توسعه گوشی‌های موبایل و شبکه‌های بی‌سیم و رشد حوزه اطلاعات و ارتباطات و توجه به این نکته که نوآوری در دست بخش خصوصی از طریق برداشتن موانع به شیوه مطلوب‌تری حاصل می‌گردد، عقیده بر عدم نظارت و سیاست‌گذاری بود. با وجود این در کنار این دیدگاه، دیدگاه دیگری شکل گرفت که طبق آن باید نهادهایی با صلاحیت عام و فراگیر مسئول سیاست‌گذاری و نظارت بر اجرای دقیق آن ایجاد گردد. این مداخله نظارتی با این استدلال توجیه شده است که صدور پروانه برای ارائه خدمات در حوزه سرویس‌های رادیویی و ارتباطی فناوری اطلاعاتی و نظارت دقیق برای اجرای مقررات در کنار حصول اطمینان از رقابت سالم میان ارائه‌دهندگان خدمات نیازمند نهادی با صلاحیت ویژه است. دولت‌ها در بیشتر کشورها همچنان حوزه ارتباطات را به عنوان یک خدمات عمومی ضروری می‌بینند؛ اگرچه شبکه‌های مخابراتی دیگر توسط آنها در غالب موارد اداره نمی‌شوند، دولت‌ها معمولاً نقش نظارتی خود را حفظ می‌کنند تا اطمینان حاصل کنند که خدمات مخابراتی و فناوری اطلاعات به شیوه‌ای منطبق با تصورات ملی از منافع عمومی ارائه می‌شوند. امروزه طراحی، استقرار و مدیریت شبکه‌های مخابراتی به شدت تحت تأثیر سیاست‌های دولت‌ها است که به عنوان قوانین ملی تدوین شده و توسط سازمان‌های نظارتی مانند اف.سی.سی. ایالات متحده اداره می‌شود (Saraswat & Schiano, 2006:1). رویکرد کشورها به مقوله رگولاتوری در حوزه ارتباطات متفاوت است. به عنوان مثال کمیسیون ارتباطات فدرال^۵ (به اختصار اف.سی.سی.) در ایالات متحده آمریکا، اداره ارتباطات بریتانیا (آفکام)^۶ در انگلستان، مرجع واحد تنظیم‌گری، در هر سه حوزه فضای فرکانسی، صوت و تصویر و فضای سایبر (مجازی) می‌باشند

۱. صدر ابلاغیه اصل ۴۴ از سوی مقام رهبری

2. Policymaking
3. Regulatory
4. Operation
5. Federal Communications Commission (FCC)
6. Office of Communications (OFCOM)

(Figliola, 2016: 3-5; Creech, 2014: 55)؛ لیکن در فرانسه، رگولاتوری در این عرصه‌ها از یکدیگر منفک شده است. به طور مثال، شورای عالی سمعی و بصری^۱ در فرانسه صرفاً به عنوان نهاد تنظیم‌گر صوت و تصویر در هر دو بعد شکلی و ماهوی می‌باشد (salin, 2000: 518-529). با توجه به سابقه تاریخی طولانی اف.سی.سی. (تأسیس در سال ۱۹۳۴) در مقایسه با رگولاتور سایر کشورها و جایگاه حائز اهمیت آن از حیث سیاسی و فرهنگی (Napoli, 2009: 45) در ساختار دولت ایالات متحده آمریکا در تنظیم‌گری بین ایالاتی^۲ و بین‌المللی^۳ ارتباطات و همچنین حفظ وحدت خود در ساختار نظام فدرال در کنار سایر سیاستگذاران، مبنای مطالعه تطبیقی حاضر نهاد اف.سی.سی. است. در ایران طی سالیان طولانی، اکثر وظایف تنظیم‌گرانه مستقیماً توسط حکومت انجام می‌گرفته و تفکیک مشخصی بین سیاستگذاری و تنظیم‌گری وجود نداشته است و به مرور زمان این تفکیک در کشور پذیرفته شده است (Emamiyan, 2018: 2). در کشور ایران، سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی به عنوان نهاد تنظیم‌گر (رگولاتور) در حوزه تنظیم مقررات فضای فرکانسی کشور، در سال ۱۳۸۲ و با استناد به ماده ۷ قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات از جمعیت معاونت امور مخابراتی این وزارتخانه و اداره کل ارتباطات رادیویی تأسیس شد. سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی با عنایت به تصریح نص قانون مورد اشاره به عنوان بازوی اجرایی کمیسیون، عهده‌دار اعمال مقررات مصوب کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات بوده و علی‌رغم نقایص و کاستی‌های بسیار در مقام اجرا، در جهت عمل به این تکالیف قانونی تلاش و فعالیت نموده است. شورای عالی فضای مجازی نیز طی حکم رهبری در سال ۱۳۹۰ به عنوان نهاد تنظیم‌گر حوزه فضای مجازی کشور در نظر گرفته شد. لیکن نهاد تنظیم‌گر در حوزه پخش صوت و تصویر فراگیر، مغفول واقع شد؛ در راستای اصل ۴۴ قانون اساسی و نظریه تفسیری شورای نگهبان از این اصل، با دستور ریاست سازمان صدا و سیما، سازمان تنظیم مقررات رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر در فضای مجازی «ساترا» بر اساس ابلاغیه مورخ ۲۲/۰۶/۹۴ به ریاست جمهوری تشکیل شده است. تعارض صلاحیت شورای رقابت و ساترا در این حوزه، و تفکیک آن از مرجع واحد مستقل، به عنوان یکی از مؤلفه‌های استناداردهای بین‌المللی، نشان از عدم کارایی تفکیک و ایجاد ساختارهای جدید است. به همین رو، صلاحیت‌ها و اختیارات در این حوزه با ابهامات و سردرگمی‌های بیشماری مواجه شده است و تداخل در مرز صلاحیت بین نهادهای ذیربط در این حوزه مشهود است؛ به عنوان مثال، تخصیص طیف فرکانسی و ثبت نقطه مداری به عهده سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی است. مرکز ملی فضایی زیر نظر ریاست جمهوری، کار سیاستگذاری در این حوزه را به عهده دارد. به سازمان فضایی ایران، صدا و سیما و وزارت علوم صلاحیت‌های متفاوت و گاه همپوشان تفویض شده است که از نتایج غفلت در این حوزه به شمار می‌رود. علاوه بر موارد اشاره شده، شورای رقابت نیز ایجاد شده است که در مواردی با صلاحیت سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی دارد (Rostami & Asgharniya, 2013: 123). تداخل صلاحیت‌های مراجع متعدد در موازات هم، ضمن افزایش هزینه‌های دولت، تفاوت در قیمت‌گذاری، سردرگمی شهروندان جهت متابعت شفاف و سهل با تعهدات قانونی، منجر به ایجاد تعارض بین‌ساختاری در بدنه دولت می‌گردد. پرسش اصلی که در این مقاله به دنبال پاسخ آن هستیم؛ این است که ساختار و صلاحیت‌های سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی در ایران در مقایسه با کمیسیون ارتباطات فدرال آمریکا به چه صورت می‌باشد؟ و چگونه می‌توان از تجربه کمیسیون ارتباطات فدرال آمریکا جهت رفع چالش‌های موجود استفاده کرد؟ در فرضیه نخست چنین به ذهن متبادر می‌گردد که ساختار سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی اگرچه مستقل می‌باشد ولی به دلیل ماهیت دولتی و نوع انتخاب اعضای کمیسیون یا شوراها استقلال کامل ندارد. صلاحیت سازمان و کمیسیون تنظیم مقررات آنچنان که در اساسنامه در نظر گرفته شده ایفا نمی‌گردد. سازمان از صلاحیت نظارتی و اجرایی وسیع مشابه اف.سی.سی. در همه حوزه‌های ارتباطاتی برخوردار نیست. به موضوعات فنی، مالی، تعرفه‌ای، مدیریتی، خط‌مشی‌گذاری و تنظیم رقابت در حوزه فضای فرکانسی و مخابراتی کشور می‌پردازد. نظر به اساسنامه، این سازمان بعضاً صلاحیت‌هایی دارد که باعث موازی‌کاری و همپوشانی با دیگر نهادهای ذیربط از

1. Conseil Superieur de l'audiovisuel (CSA)
 2. Interstate
 3. International

قبیل شورای عالی فضای مجازی، سازمان فضایی ایران و... می‌گردد. در فرضیه دوم به نظر می‌رسد؛ ساختار شفاف، صریح و پاسخگوی اف.سی.سی.امریکا و صلاحیت این نهاد که تنظیم‌گری عرصه ارتباطات را بر عهده دارد و سیاست‌های ابلاغی و قوانین مصوب پارلمان را اجرایی می‌کند؛ مقررات مناسب برای اجرایی کردن قوانین کنگره در زمینه‌های ارتباطات و نظارت بر اجرای این قوانین و مقررات را بر عهده می‌گیرد؛ می‌تواند الگوی مناسبی برای سازمان باشد. سابق بر نوشتار حاضر، موضوع بحث به طور تطبیقی در حقوق داخلی مورد بررسی قرار نگرفته است؛ اگرچه در حقوق خارجی، کارکرد و صلاحیت‌های اف.سی.سی. به خوبی و به تفصیل به بحث گذاشته شده است. غفاری و رحمانی (۱۳۹۳) در پژوهش خود تحت عنوان «چالش‌ها و راهکارهای فراروی بهبود مقررات‌گذاری در صنعت مخابرات ایران با توجه به معیارهای اتحادیه بین‌المللی مخابرات» به بررسی وضعیت سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی در پرتو اصول و معیارهای اتحادیه بین‌المللی مخابرات پرداخته‌اند؛ پژوهش اشاره شده به طور خاص و در قلمرو معیارهای اتحادیه بین‌المللی مخابرات صورت گرفته است. نوشتار حاضر سعی در مطالعه تطبیقی مرجع رگولاتوری ملی ایران با اف.سی.سی. ایالات متحده آمریکا می‌باشد. همین‌جای پژوهشی موجود، نگارنده را بر آن داشته است تا با انجام مطالعه تطبیقی ضمن رفع کاستی‌های موجود به معرفی الگوی مطلوب برای نظام داخلی بپردازد. مطالب پژوهش حاضر در راستای پاسخ به پرسش و فرضیه‌ای که عنوان نمودیم، در قالب دو مبحث تدوین گردیده است. در مبحث نخست ابتدا به بررسی ساختاری دو نهاد مذکور می‌پردازیم و در مبحث دوم مقایسه هنجاری دو نهاد را مورد واکاوی قرار خواهیم داد.

مقایسه ساختاری سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی ایران با کمیسیون ارتباطات فدرال آمریکا

ساختار و تشکیلات کمیسیون ارتباطات فدرال آمریکا

کمیسیون ارتباطات فدرال یک آژانس مستقل فدرال است که توسط قانون ارتباطات سال ۱۹۳۴ ایجاد شده است. این آژانس مسئول تنظیم ارتباطات بین ایالتی و بین‌المللی از طریق رادیو، تلویزیون، سیم، ماهواره و کابل است. طبق قانون ارتباطات ۱۹۳۴، کمیسیون ارتباطات فدرال به عنوان یک نهاد مستقل در سطح فدرال، که عمدتاً مسئول امور ارتباطات بین ایالتی و بین‌المللی با هفت عضو اصلی آغاز به کار کرد. در سال ۱۹۸۳، کنگره تعداد اعضا را به ۵ عضو تقلیل داد. اعضاء با انتخاب رئیس جمهور و تأیید مجلس سنا منصوب می‌شوند. اعضا برای یک دوره ۵ ساله انتخاب می‌شوند و امکان انتصاب مجدد آنها نیز وجود دارد. اعضای که جایگزین جای خالی می‌شوند صرفاً تا پایان همان دوره ۵ ساله عضویت دارند. در صورتی که معرفی و تأیید کاندیداها به تأخیر افتد کمیسیون می‌تواند با تعداد کمتر از ۵ عضو رسمیت یابد. تمامی اعضاء می‌بایست شهروند آمریکایی باشند و حداکثر ۳ عضو می‌توانند از یک حزب سیاسی باشند. از حیث عملی خود اعضا مسئول تنظیم سیاست‌های کلیدی، اعمال قانون‌گذاری جدید و قبول قواعد و مقررات هستند، هر چند، اعضا امور معمول اف.سی.سی. را به دفاتر و ادارات واگذار می‌کنند. هیچ کدام از اعضاء نمی‌توانند در هیچ کمیسیون تجاری مرتبط، سرمایه‌گذاری مالی و اقتصادی داشته باشند (Figliola, 2015: 2). یکی از اعضا توسط رئیس جمهور به مقام ریاست منصوب می‌شود. رئیس دیدگاه‌های اف.سی.سی. را به صورت کلی اعلام می‌کند و به

1. The Communications Act of 1934, 47 U.S.C. & 151 et seq.

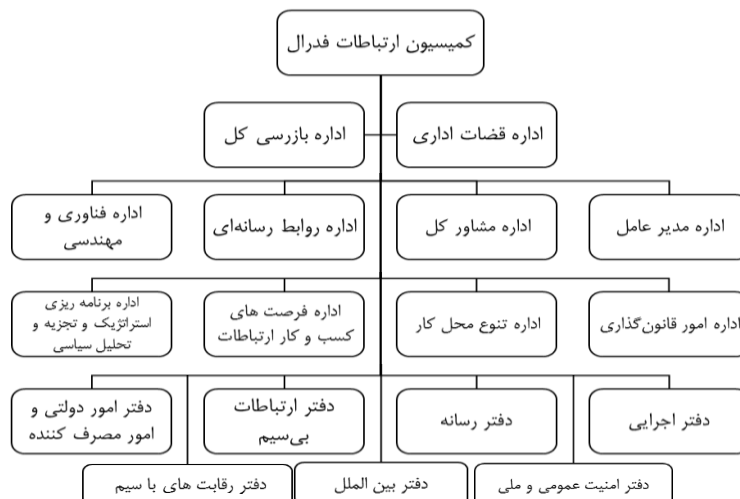
این قانون بارها مورد اصلاح و بازنگری قرار گرفت بیشترین و پراهمیت‌ترین بازنگری‌ها مربوط به قانون ارتباطات دوربرد ۱۹۹۶ بود. جهت مشاهده خلاصه‌ای از قوانین ارتباطات مرتبط رک: <http://energycommerce.house.gov/108/pubs/108-D.pdf> این وب سایت حاوی قوانین منتخب و مرتبط، شامل موارد زیر می‌باشد:

Communications Act of 1934, Telecommunications Act of 1996, Communications Satellite Act of 1962, National Telecommunications and Information Administration Organization Act, Telephone Disclosure and Dispute Resolution Act, Communications Assistance for Law Enforcement Act.

2. FCC (Federal Communications Commission)

جهت توانایی در تعیین دستور جلسه و هدایت دفاتر کمیسیون، از قدرت زیادی برخوردار است (Creech, 2014: 7-8). اف.سی.سی (به منظور کارایی بیشتر و هزینه مناسب) می‌تواند صلاحیت‌های خود را به کارمندان تفویض نماید. اعضا نمی‌توانند کارکردهای خاص خود مثل ارزیابی قانونی بودن تعرفه‌ها در رسیدگی به شکایات را تفویض کنند، اما ادارات در وظایف اعضا در هدایت اف.سی.سی. به آنها مشاوره می‌دهد. اکثر کارمندان اف.سی.سی در ادارات واشنگتن فعالیت می‌کنند. اف.سی.سی یک لابراتوار تخصصی در مریلند، یک اداره صدور مجوز در پنسیلوانیا و یک شبکه کوچک از ادارات اجرایی در تمام ایالات متحده دارد (Federal Communications Commission, 2008:4-6). مأموریت اف.سی.سی. این است که برای همه مردم ایالات متحده، بدون تبعیض بر اساس نژاد، رنگ، مذهب، منشاء ملی یا جنسیت، یک سرویس ارتباط سیمی و رادیویی سریع، کارآمد، سراسری و جهانی را با امکانات کافی با هزینه‌های معقول در دسترس قرار دهد. اف.سی.سی. در پرتو و سنجه منفعت عمومی عمل می‌کند، اما نحوه اعمال این معیار بستگی به نحوه تفسیر «منافع عمومی» دارد. برخی از رگولاتورها به دنبال محافظت و نفع عموم از طریق مقررات هستند، در حالی که برخی دیگر به دنبال دستیابی به اهداف مشابه از طریق ارتقای کارایی بازار هستند. علاوه بر این، کنگره به اف.سی.سی. اختیارات گسترده و انعطاف‌پذیری برای بازنگری در تفسیر خود از استاندارد منافع عمومی برای انعکاس شرایط در حال تغییر اعطا کرده است. این شرایط، همراه با تغییرات در رهبری نهاد اف.سی.سی.، منجر به تغییرات قابل توجهی در طول زمان در نحوه تنظیم صنایع پخش و ارتباطات از راه دور شده است.

امروزه عملکرد اف.سی.سی. توسط ۷ دفتر و ۱۰ اداره انجام می‌گیرد. این تغییرات پایه‌ای در ساختار اف.سی.سی. در سال ۲۰۰۲ به منظور انعکاس هرچه بیشتر نقش و کارکردش در صنعت صورت گرفت. هفتمین دفتر در سال ۲۰۰۶ تأسیس شد. ساختار فعلی اف.سی.سی. بر اساس انواع خدماتی که مقررات آن‌ها را تنظیم می‌کند سازماندهی شده است (Figliola, 2016:2-3). ۱۰ اداره شامل قضات اداری، بازرسی کل، فرصت‌های کسب و کار ارتباطات، فناوری و مهندسی، مشاور کل، مدیرعامل، روابط رسانه‌ای، برنامه‌ریزی استراتژیک و تجزیه و تحلیل سیاسی، امور قانون‌گذاری و اداره تنوع محل کار. ۷ دفتر عبارتند از: دفتر رسانه، امور دولتی و امور مصرف‌کننده، اجرای، بین‌الملل، ارتباطات بی‌سیم، رقابت‌های بی‌سیم و هفتمین دفتر که در سال ۲۰۰۶ اضافه شد عبارت است از اداره امنیت عمومی و ملی^۱.

شکل ۱. چارت سازمانی کمیسیون ارتباطات فدرال ایالات متحده آمریکا

۱. اطلاعات مبسوط در خصوص هرکدام از دفاتر و ادارات اف.سی.سی. و چارت نموداری داخلی هرکدام، به تفکیک، در زیر عنوان شماره ۴۷ کدهای مقررات‌گذاری فدرال آمریکا و وب‌سایت رسمی اف.سی.سی. قابل مشاهده و پیگیری است:

<https://www.fcc.gov/about-fcc/organizational-charts-fcc>

ساختار و تشکیلات سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی

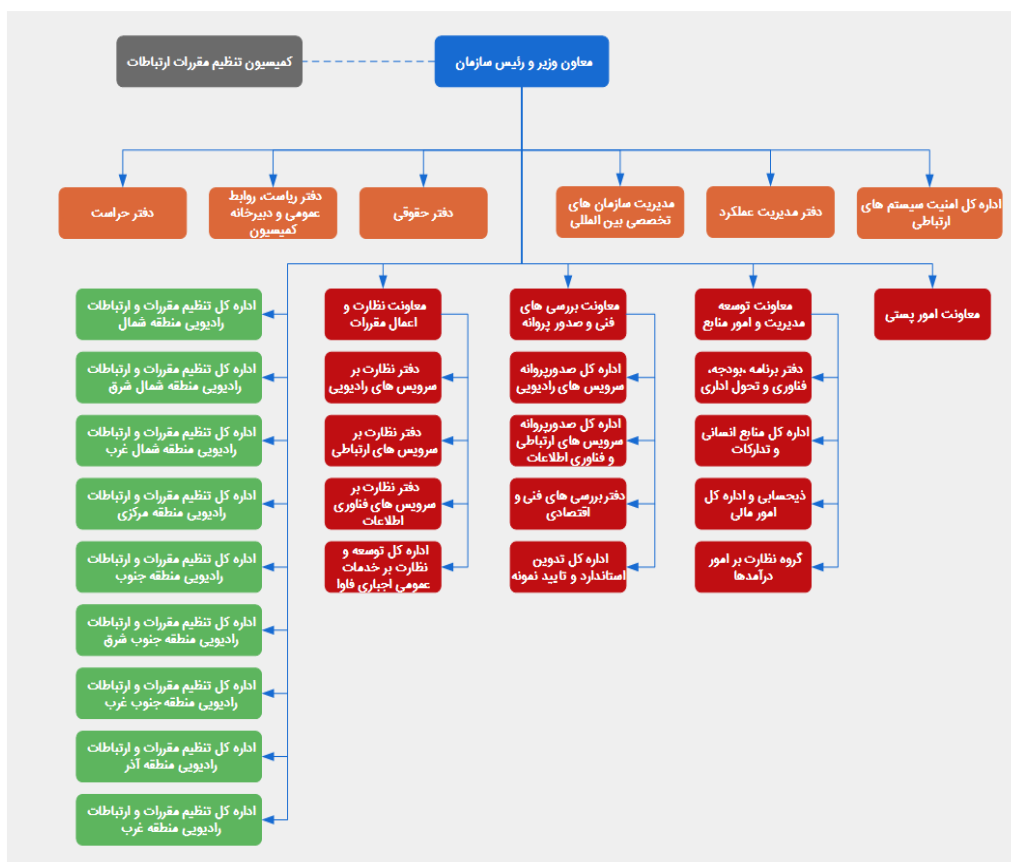
سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی در سال ۱۳۸۲ و با استناد به ماده ۷ قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات از جمعیت معاونت امور مخابراتی این وزارتخانه و اداره کل ارتباطات رادیویی تأسیس شد. هدف از ایجاد این سازمان ایفای اختیارات حاکمیتی، نظارتی و اجرایی وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات در بخش تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی است تا به عنوان نهاد نظارتی زمینه رقابتی شدن بازار ارائه خدمات مخابراتی و بالا رفتن کیفیت خدمات ارتباطی را فراهم کند. اداره دبیرخانه کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات و نظارت بر اجرای مصوبات آن نیز از دیگر وظایف مهم این سازمان است. رئیس سازمان که معاون وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات و دبیر کمیسیون می‌باشد توسط وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات منصوب می‌شود و بالاترین مقام اجرائی سازمان خواهد بود.^۱ در واقع ضروری بود که دو نهاد به عنوان تنظیم‌کننده روابط بخش دولتی، بخش خصوصی و مصرف‌کنندگان ایجاد شود. یک نهاد برای مقررات گذاری و با نام «کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات» و یک نهاد دیگر برای اجرا و نظارت بر مقررات و با نام «سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی» در وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات ایجاد شد (Poor Esmael & Poor Khesalian, 2011:2). کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات، نهاد مستقلی است که وظیفه سیاست‌گذاری، تدوین و تصویب مقررات را در حوزه ارتباطات و فناوری اطلاعات برعهده دارد. نظارت بر حسن اجرای قوانین و مقررات و حفظ حقوق مشترکین و کاربران براساس اصول محوری سازمان (یعنی رعایت عدالت، انصاف، اخلاق مداری، صراحت، شفافیت و ایجاد فضای رقابتی سالم) نیز از دیگر وظایف آن است. طبق ماده ۶ قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات و رئیس سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی به ترتیب رئیس و دبیر کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات محسوب می‌شوند و نمایندگانی از معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری، وزارت امور اقتصادی و دارایی و سه نفر از صاحب نظرات امور اقتصادی، ارتباطات و یا فناوری اطلاعات نیز دیگر اعضای آن را تشکیل می‌دهند که برای مدت چهار سال به این سمت منصوب می‌شوند. با بررسی این ماده و اساسنامه سازمان این نتیجه حاصل می‌شود که اولاً در تعیین ترکیب کمیسیون، همه اعضا دولتی هستند و از شرکتهای خصوصی، عضوی حضور ندارد. ثانیاً از طرفی به دلیل آنکه رئیس سازمان، معاون وزیر محسوب می‌شود و به طور معمول دوره ریاست آن با دوره ریاست وزیر انطباق داشته است وزیر می‌تواند در فرآیند مقررات گذاری دخالت بسیار داشته باشد. برای حل این مشکل در مورد ریاست سازمان، اعضای کمیسیون و دوره تصدی نیاز به اصلاح اساسنامه است به گونه‌ای که اعضای کمیسیون توسط رئیس جمهور با تأیید مجلس انتصاب گردند (Ghafari & Rahmani, 2014). یک اشکال مهم دیگر بر این قانون وارد است و آن اینکه رییس کمیسیون تنظیم مقررات، توسط وزیر انتخاب شده به و عنوان معاون وزیر محسوب می‌شود در حالی که وزیر، همزمان رییس مجمع صاحبان سهام شرکت مخابرات به (عنوان یک اپراتور) است و می‌تواند به نفع آن شرکت اعمال نظر کند. کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات، با تصویب مقررات در بخش ارتباطات نقش تنظیم‌کننده روابط بین حوزه حاکمیتی، ارائه‌کنندگان خدمات، استفاده‌کنندگان خدمات، فناوران صنعت و اصناف این بخش را برعهده دارد. کمیسیون مذکور با تشکیل جلسات منظم به ریاست وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات ضوابط و مقررات مرتبط با بخش ارتباطات را مورد بررسی و تصویب قرار می‌دهد. کمیسیون‌های فرعی تخصصی تنظیم مقررات ارتباطات در همین راستا و به منظور تهیه پیش‌نویس‌های جامع و کامل از ضوابط و مقررات، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های قابل طرح در صحن کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات تشکیل و برگزار می‌شود. این کمیسیون‌های فرعی تخصصی با حضور افراد صاحب نظر و با تجربه در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات، اعم از کارشناسان و مدیران شاغل در سازمان، نمایندگان اپراتورها، اساتید دانشگاه‌ها و فعالان و اصناف حوزه تشکیل شده است. عموم موضوعاتی که در دستور کار کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات قرار دارد پیش از طرح در صحن کمیسیون از جنبه‌های مختلف فنی، حقوقی، اقتصادی، شرایط بازار، رعایت حقوق مشتری و ...

۱. ماده ۷ اساسنامه سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی مصوب ۱۳۸۸

در کمیسیون‌های فرعی تخصصی مورد بررسی دقیق و کارشناسی قرار می‌گیرد. کمیسیون‌های تخصصی کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات شامل موارد زیر است: اقتصاد، تعرفه و تنظیم بازار، شبکه‌ها و سرویس‌های فناوری اطلاعات، شبکه‌ها و سرویس‌های ارتباطی، شبکه‌ها و سرویس‌های پستی، مدیریت منابع ملی (طیف امواج رادیویی، نامبرینگ، نام گذاری دامنه‌ها، تعیین کدها در شبکه‌های پستی، مخابراتی، فناوری اطلاعات و ...). کمیسیون مصوبات بی‌شماری در حوزه ارتباطات صادر می‌نماید. بخش مربوط به موضوع بحث این مقاله، مصوبات شامل مجوز و تعرفه‌های شرکت‌های انتقال داده‌ها از طریق ماهواره (SAP) در ایران است. شرکت آراین ماهواره، ارتباطات ماهواره‌ای سامان، عصر ارتباطات پارس کار، توسعه ارتباطات فراست و توسعه سازپای از جمله شرکت‌هایی هستند که مجوز انتقال داده از طریق ماهواره را از سازمان اخذ نمودند. در سال ۱۳۸۶ دو شرکت پارس ارتباطات ایران و ایران سولار نیز بر اساس رأی دیوان عالی کشور در اعتراض شرکت‌های دیگر نسبت به برگزاری مزایده، موفق به دریافت مجوز شدند.^۱ دبیرخانه کمیسیون در سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی قرار دارد و مسئولیت ابلاغ مصوبات، تعیین دستور کار جلسات، برقراری ارتباط با دستگاه‌ها، مؤسسات و نهادها؛ تشکیل کارگروه‌های کارشناسی و تخصصی و دعوت از سایر کسانی را که لازم است در جلسات کمیسیون حاضر شوند برعهده دارد. همچنین، سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی، به عنوان بازوی اجرایی کمیسیون، مسئولیت نظارت بر اجرای درست مصوبات و تهیه گزارش از بازخورد مصوبات و ارائه آن به کمیسیون را عهده‌دار است. با توجه به رویکرد سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی، مبنی بر رعایت شفافیت، عدالت، منطقی و حقوق مشترکین، موضوعات پیشنهادی قبل از طرح در کمیسیون، در کارگروه‌های ویژه تخصصی با نام «کمیسیون فرعی تخصصی» مطالعه و مورد بررسی کارشناسی قرار می‌گیرد. در این کارگروه‌ها، صاحب نظران مرتبط با موضوع و نمایندگان از نهادها و اصناف مختلف فعال در حوزه ارتباطات و فناوری اطلاعات حضور دارند. طبق اساسنامه سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی، سازمان مذکور، دارای شخصیت حقوقی و استقلال مالی است. اعتبارات مورد نیاز سازمان همه ساله از محل وجوه و اعتبارات عمومی زیر ردیف بودجه وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات در لایحه بودجه سالانه کشور پیش‌بینی و تأمین می‌شود. مرکز اصلی سازمان تهران است و سازمان می‌تواند با تایید معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهور جهت انجام وظایف قانونی خود نسبت به ایجاد واحدهای سازمانی در مناطق مختلف کشور اقدام نماید. تشکیلات سازمان به پیشنهاد وزیر و تایید معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهور تدوین و اجرا می‌شود.^۲

۱. برای بررسی این مصوبات رک: پوراسماعیل، حسن؛ پورخصالیان، عباس؛ پیشین، ص ۴۰-۴۱.
۲. مواد ۲ تا ۵ اساسنامه سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی مصوب ۱۳۸۸.

شکل ۲. چارت تشکیلاتی سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی^۱

مقایسه ابعاد ساختاری کمیسیون ارتباطات فدرال و سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی

از متن قانون تأسیس وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و آیین‌نامه کمیسیون تنظیم مقررات چنین بر می‌آید که انگیزه اصلی تشکیل کمیسیون، ایجاد اتاق فکر و پشتیبانی تصمیم برای وزارتخانه و سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی بوده، اما در عمل کمیسیون به عنوان نهادی بخشی عمل کرده است و در پوشش نهادی فرابخشی به نام وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات نقشی محدود و بیشتر تحمیلی را ایفا می‌کند (Poor Esmael & Poor Khesalian, 2011:47). براساس بررسی معیارهای اف.سی.سی. آمریکا، نهادهای تنظیم‌گر مستقل در ایران وجود ندارد و نهادهای موجود اگر چه بعضاً دارای ساختار سازمانی و مالی مستقل می‌باشند، ولی به نظر می‌رسد که به دلیل ماهیت دولتی و نوع انتخاب اعضای کمیسیون یا شوراها و همچنین رؤسای سازمان‌ها، امکان استقلال در تصمیم‌گیری‌ها نداشته و این نهادها تحت تأثیر نوسانات سیاسی قرار دارند. در معدودی از نهادهای تنظیم‌گری در ایران، قانون مشخص و مدونی برای رگولاتوری و وظایف آن وجود دارد؛ که اتفاقاً مورد مهم و قابل اشاره، سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی می‌باشد که دارای اساسنامه مستقل و مجزاست. لیکن، عدم استقلال این نهادها در موضوع انتخاب و انتصاب و عزل اعضای کمیسیون‌ها و شوراها و همچنین رؤسا و مدیران نهادهای تنظیم‌گر نیز مشهود است و می‌توان گفت که تقریباً چنین فرآیندهایی کاملاً در اختیار دولت قرار دارند. اما نکته‌ای که به نظر می‌رسد در قوانین مورد بررسی مغفول مانده است (و حداقل در بررسی‌های انجام شده، اشاره به آن دیده نشده است)، «موضوع اهمیت و ارزش اطلاعات و حفظ داده‌هایی» است که اعضای نهادهای تنظیم‌گر کسب کرده و با خود دارند که در صورت انفصال از نهاد رگولاتور به راحتی به شرکت‌های

۱. برگرفته از چارت سازمانی سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی در نشانی: <https://www.cra.ir/orgchart>

موجود قابل انتقال است و می‌تواند موجبات نقض قواعد رقابتی را فراهم آورد. تجربه اف.سی.سی. در این زمینه حاکی از وجود «دوره قرنطینه» برای افراد عضو نهادهای تنظیم‌گری است تا از انتشار چنین اطلاعات ارزشمندی به صورت رانت‌جویانه جلوگیری شود. در راستای جلوگیری از سوءاستفاده‌های مالی و شفاف‌سازی اداری، اف.سی.سی. طبق قانون ارتباطات امریکا، سرمایه‌گذاری مالی و اقتصادی اعضاء را در کمیسیون‌های تجاری منع کرده است؛ اگرچه در قوانین ایران موضوع منع مداخله کارکنان در معاملات دولتی وجود دارد؛ ولی این قانون پوشش‌دهنده تمامی الزامات نیست. به عنوان مثال یکی از اعضای کمیسیون تنظیم مقررات، وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات است که وی به طور همزمان و براساس قانون، رئیس مجمع شرکت‌های مخابراتی استانی نیز می‌باشد. یعنی در این مورد تفکیک بین تنظیم‌گری (کمیسیون تنظیم مقررات) و بنگاه‌های موجود در بازار (شرکت مخابرات استانی) صورت نگرفته است. این موضوع در مورد بازارها و نهادهای دیگر نیز قابل مشاهده است.

مقایسه هنجاری سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی ایران با کمیسیون ارتباطات فدرال آمریکا

صلاحیت کمیسیون ارتباطات فدرال در نظام حقوقی آمریکا

اف.سی.سی. طبق قانون ارتباطات ۱۹۳۴ در قلمرو سرزمینی ایالات متحده امریکا، هریک از ۵۰ ایالت و منطقه کلمبیا، صلاحیت تنظیم‌گری را دارا می‌باشد. البته بعد از تصویب قانون ارتباطات دوربرد ۱۹۹۶ در امور ارتباطات ایالت‌ها در موارد مشخص، اثرگذار است. نهاد اف.سی.سی. در حوزه ارتباطات بخش‌های متعددی را تنظیم می‌نماید؛ که شامل ارتباطات ثابت، موبایلی، ماهواره، انتشار و همچنین صدور مجوز، اجرا و حقوق مصرف‌کننده می‌شود. صلاحیت‌های گسترده اف.سی.سی. به لحاظ اندازه و دامنه فعالیت گسترده می‌باشد.^۱

اف.سی.سی. مشهورترین نهاد تنظیم‌گر (رگولاتور) در ایالات متحده امریکا می‌باشد. این نهاد در سطح فدرال به صورت مستقل فعالیت می‌کند و تحت نظارت کنگره می‌باشد و هر ساله باید ۴ گزارش مجزا به پارلمان ارائه نماید. برنامه استراتژیک، اجرای بودجه، گزارش عملکرد سالیانه، گزارش‌های مالی ادارات و دفاتر کمیسیون از جمله گزارش‌های چهارگانه اف.سی.سی. به کنگره می‌باشد (Figliola, 2016:6). تمامی گزارش‌های مذکور در وب سایت اف.سی.سی. قابل مشاهده می‌باشد. یکی از اولویت‌های کلیدی اف.سی.سی. ایجاد بازار رقابتی، پویا و نوآورانه برای خدمات ارتباطی از طریق سیاست‌هایی است که معرفی فناوری‌ها و خدمات جدید را ترویج می‌کند (Figliola, 2021: 9). مأموریت اف.سی.سی. تضمین دسترسی مردم ایالات متحده امریکا به سرویس‌ها و خدمات ملی و جهانی ارتباطات با هزینه‌های معقول و متعارف، بدون هیچ تبعیضی، تضمین سرعت و کارآمدی لازم در این زمینه است. این خدمات ارتباطی همه انواع رادیو و تلویزیون، ارتباطات باسیم، بی‌سیم، کابلی و ماهواره‌ای را شامل می‌شود (Figliola, 2012:1). از آنجا که اف.سی.سی. نه یک نهاد قضایی و نه یک ارگان قانون‌گذار است، بنابراین تحت اصول حقوق اداری عمل می‌کند به نظر می‌رسد نهادهای اداری از جمله اف.سی.سی. نظرات دقیق پیرامون مقررات تنظیمی در حوزه‌های مجزا ارائه می‌نمایند و کنگره غالباً قوانینی را تصویب می‌کند که شامل راهبردهایی است که مقررات خاصی پیشنهاد می‌دهد (Walden, 2009:233). گفته شد که اف.سی.سی. نهاد اداری است که براسفاده از امواج الکترومغناطیسی و ارتباطی در آمریکا نظارت می‌کند. اف.سی.سی. دو نقش دارد:

۱. کنگره در سال ۱۹۳۴ اف.سی.سی. را تشکیل داد که این حوزه ارتباطات را کنترل کند. در این نقش، اف.سی.سی. مجوزهایی برای استفاده حوزه ارتباطات صادر می‌کند و بر عمل طبق این مجوز نظارت می‌کند تا از تداخل کارها جلوگیری گردد.

1. [Http://www.fcc.gov/aboutus.html](http://www.fcc.gov/aboutus.html).
2. [Http://www.fcc.gov/encyclopedia](http://www.fcc.gov/encyclopedia).

۲. در سال ۱۹۹۳، کنگره اف.سی.سی را مسئول هدایت مزایده‌های رقابتی قرار داد برای اینکه اطمینان حاصل کند اف.سی.سی. موانع موجود سر راه نهادهای باکیفیت را رفع خواهد کرد (Patterson, 2002: 1373).

کمیسیون ارتباطات فدرال، صلاحیت‌های سیاستگذاری قابل توجهی را اعمال می‌کند. این نهاد صلاحیت‌های وسیعی در امور ارتباطاتی دارد هر چند طبق قانون ارتباطات ۱۹۳۴ محدودیت‌های قانونی خاصی هم دارد. اف.سی.سی. صلاحیت‌های خود را اعمال می‌کند، اما همانند سایر نهادهای دولتی فدرال، تابع محدودیت‌های خاص و اصول آیین دادرسی کلیدی است که در قانون آیین دادرسی اداری^۱ آمده است.

اف.سی.سی. صلاحیت کامل در تمام امور ارتباطاتی بین ایالتی و خارجی را که از آمریکا شروع می‌شود و یا به آمریکا می‌رسد، داراست که همه جنبه‌های ثابت، موبایلی، کابلی، ماهواره‌ای، پخش تلویزیونی و حوزه تجارت رادیویی را پوشش می‌دهد و به طور خاص شامل تعرفه‌ها و انتقال مجوزهای صادر شده طبق قانون ۱۹۳۴ در زمینه ادغام و مالکیت ارائه دهندگان خدمات ارتباطی، تخصیص فرکانس پخش، حمایت از بخش خصوصی و ایجاد رقابت و رفع انحصار می‌باشد. صلاحیت اف.سی.سی. هم شامل ارائه‌دهندگان خدمات و هم اپراتورهای تأسیساتی است. با این حوزه اقتدارات، اف.سی.سی. صلاحیت وسیعی برای اجرای قانون ارتباطات فدرال دارد و بر سازگاری اقدامات صورت گرفته بر اساس سازگاری با «منافع عمومی و آسایش و ضرورت» نظارت می‌کند. همچنین این صلاحیت به اف.سی.سی. اعطا شده است که هر اقدام یا تمام اقداماتی که برای اجرای این قواعد و مقررات و تصمیمات لازم است را انجام دهد. این نکته مهم است که صلاحیت تنظیم‌گری (رگولاتوری) به صورت کلی به این نهاد اعطا شده نه به صورت خاص (Walden, 2009: 226). بنابراین همان‌گونه که مشخص است، طبق قانون کمیسیون ارتباطات فدرال ایالات متحده آمریکا یک نهاد اداری مستقل در سطح فدرال است که بودجه را از کنگره دریافت می‌کند و گزارش کار سالیانه را باید به همین نهاد ارائه نماید. این نهاد، رگولاتوری در خصوص انواع حوزه‌های ارتباطات را بر عهده دارد. کارکرد اف.سی.سی. اجرایی و عمدتاً نظارتی است. کارکرد نظارتی اف.سی.سی. در دسته‌بندی اداری از نوع قیمومیتی قرار می‌گیرد.

صلاحیت سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی

همان‌طور که پیشتر اشاره کردیم؛ سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی به منظور اجرای مصوبات کمیسیون تنظیم مقررات و ارتباطات و تحقق اهداف و ایفای وظایف مورد نظر در بخش ارتباطات رادیویی تأسیس شد. یکی از اصلی‌ترین وظایف این نهاد، رونق بخشیدن به فرآیند خصوصی‌سازی است که به این موضوع در اساسنامه سازمان نیز اشاره شده است. اهداف اصلی رگولاتوری شامل موارد زیر است: تثبیت جایگاه سیاستگذاری، نظارتی و حاکمیت کلی و فاصله گرفتن از امور تصدی‌گری غیرضروری، تسهیل حضور بخش خصوصی و ترغیب آن برای مشارکت بیشتر در پذیرش امور تصدی‌گری، حفظ منافع ملی، ایجاد رقابت سالم در میان فعالان و ریشه کنی فساد (Ghanbari & Hashemi Fesharaki, 2004: 15). هیئت وزیران در جلسات مورخ ۲۶/۷/۱۳۸۷ و ۲۲/۹/۱۳۸۸ بنا به پیشنهاد شماره ۲۸۸۲۲/۱ مورخ ۲۱/۸/۱۳۸۶ وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و به استناد تبصره ۳ ماده ۷ قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مصوب ۱۳۸۲ اساسنامه سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی را تصویب نمود. وفق ماده ۶ اساسنامه فوق‌الذکر، وظایف و اختیاراتی برای سازمان مشخص شده است.

ایجاد سازمان رگولاتوری در ایران نقطه عطفی در خصوصی‌سازی بازار فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور است. سازمانی که با وضع قوانین و مقررات می‌تواند رشد و شکوفایی بخش خصوصی را در بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور فراهم سازد.

1. Administrative Procedure Act of 1946

به اعتقاد بسیاری کارشناسان این ادعا که مهم‌ترین نهاد در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات، رگولاتوری سازمان است حرف گزافی نیست و این موضوع را می‌توان از وظایف محوله به این سازمان دریافت (Ghafouri, 2016: 75).

تحلیل عملکرد سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی

با نگاهی به شرح وظایف کمیسیون تنظیم مقررات رادیویی متوجه می‌شویم که رگولاتوری در ایران علاوه بر وظیفه مقررات‌گذاری که خاص نهاد رگولاتور در دنیاست، وظیفه سیاستگذاری نیز دارد. این موضوع در بندهای «ب» و «ه» ماده ۵ اساسنامه این کمیسیون کاملاً پیداست. به طور کلی در تحلیل عملکرد سازمان می‌توان گفت: سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی راهبردی‌ترین بخش وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات با سهم بالا در کسب درآمدهای این وزارتخانه و تنظیم‌گر اپراتورهای بخش خصوصی در حوزه فناوری اطلاعات به شمار می‌رود. سازمان، مجری وظایف مقرر در اساسنامه و تکالیف ابلاغی از سوی کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات رادیویی است. سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی باید در اجرای هر کدام از وظایف خود سازوکاری شفاف تدوین و اجرایی کند. ایجاد برخی سازوکارها پیش از تدوین اساسنامه سازمان آغاز شده‌اند (مثل نظارت بر فضای فرکانسی کشور) و برخی سازوکارها هنوز شکل نگرفته‌اند (نظیر سازوکارهای نظارت بر اپراتورهای خدمات فناوری اطلاعات) و یا در حال شکل‌گیری هستند (نظیر سازوکار مشارکت دانشگاهیان). سازمان در اجرای وظایف مصرح در اساسنامه خود با مشکلات ساختاری و اجرایی مواجه بوده است و در برخی موارد نیز گرچه اقدامی انجام شده است، اما نسبت به وظایف اساسنامه فاصله بسیاری وجود دارد. طبق اساسنامه، سازمان باید گزارش‌های سالیانه از وضعیت عملکرد بخش منتشر سازد. اما تاکنون گزارشی منتشر نکرده است و اقدامات سازمان در حمایت از بخش خصوصی داخلی به انتشار فهرست کالاهای ساخت داخل محدود شده است (Report of Islamic Parliament Research Center Of The Islamic Republic Of IRAN, 2016). سازمان با کشورهای همسایه قراردادهای عدم تداخل و همکاری فرکانسی منعقد می‌سازد که البته تداخل فرکانسی همچنان در نقاط مرزی وجود دارد و هزینه‌های ناخواسته و غیرقانونی به مردم مناطق مرزی تحمیل می‌کند. سازمان باید علاوه بر همکاری دقیق با نهادهای رگولاتوری کشورهای همسایه برای احقاق حقوق شهروندان ایرانی اپراتورهای داخلی را نیز به افزایش حضورشان در مناطق مرزی مکلف سازد. عملکرد سازمان در تدوین استانداردها تنها در شهر تهران قابل قبول بوده است و در تدوین استانداردهای مرتبط که در مراکز استان دیگر به تصویب رسیده‌اند نقشی نداشته است. ضرورت دارد سازمان نسبت به تسهیل فرآیندهای اخذ تأییدیه استاندارد اقدامات لازم را انجام دهد. در برخی از موارد سازمان مانع از شکل‌گیری رقابت سالم میان اپراتورها شده یا اقداماتش به نتیجه عکس منجر شده است. مثلاً تصمیم سازمان در ارزان کردن هزینه اینترنت با حذف و افزایش قیمت بسته‌های تخفیفی از سوی اپراتورها همراه شد. یا تصمیم سازمان در لغو بسته‌های تخفیف مکالمه علاوه بر اینکه سابقه بین‌المللی نداشت موجب از بین رفتن رقابت و عدم‌النفع مردم شد. در زمینه وصول مبالغ حق الامتیاز و جریمه‌ها، سازمان با عدم‌تمکین برخی اپراتورها مواجه است و نظر به اینکه مقابله با تصمیمات مجموعه تنظیم مقررات برای اپراتورها هزینه‌ای ندارد، مخالفت با تصمیمات سازمان و مصوبات کمیسیون ادامه یافته است. به علاوه وجود اپراتورهای بزرگ دولتی در بخش باعث شده است تا مباحث مربوط به قواعد رقابتی و دسترسی به شبکه و تعرفه‌های اتصال متقابل همواره مورد اعتراض بخش خصوصی قرار داشته باشد. جدول شماره ۱ به طور خلاصه توزیع وظایف مقررات‌گذاری بین نهادهای مختلف حاضر در بخش را نشان می‌دهد که همانطور که مشاهده می‌شود عمده وظایف در سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی و کمیسیون مربوط متمرکز شده است.

جدول ۱. وظایف نهادهای مختلف و در مقررات‌گذاری در بازار مخابرات

(توضیح: منظور از قانون ذکر شده قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات است).

سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی	کمیسیون تنظیم مقررات	وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات	
	بند (ه) ماده ۵ قانون	ماده ۴ قانون	سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی
بند ۸ ماده ۶ اساسنامه	بند (د) ماده ۵ قانون		تهیه دستورالعمل و رویه‌ها
	بند (ج) ماده ۵ قانون		قیمت‌گذاری و اصلاح تعرفه
بند ۲ ماده ۶ اساسنامه	قانون وزارتخانه		استانداردگذاری
	قانون وزارتخانه		تضمین شرایط رقابت
بند ۶ ماده ۶ اساسنامه			تضمین کیفیت
بند ۱ ماده ۶ اساسنامه			مجوزهای ورود به بازار
بند ۳ ماده ۶ اساسنامه			نظارت بر فعالیت فعالان بازار در حسن اجرای قوانین
بند ۳ و ۵ ماده ۶ اساسنامه			وضع جرایم و تنبیهات در صورت عدم اجرای قوانین
بند ۶ ماده ۶ اساسنامه			رفع اختلافات و دعاوی بین بنگاه‌ها
	قانون وزارتخانه		رسیدگی به شکایات مشتریان و بنگاه‌ها از نهاد رگولاتور
بند ۸ ماده ۶ اساسنامه			رسیدگی به شکایات مشتریان از بنگاه‌ها

سازمان در مسئولیت دبیرخانه کمیسیون تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی نسبت به انتشار مصوبات در وبگاه رسمی سازمان اقدام می‌کند، اما کیفیت خدمات جستجوی مصوبات سازمان قابل مقایسه با روزنامه رسمی نیست و علاوه بر انتشار جداگانه مصوبات نهادهای مختلف در مراجع مختلف موجب سردرگمی بخش خصوصی و مردم در دستیابی به مصوبات و آشنایی با حقوق و تکالیفشان در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات شده است. بنابراین انتقال مصوبات کمیسیون تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی به سامانه الکترونیکی روزنامه رسمی ضرورت دارد. از آنجا که سازمان تنظیم مقررات تنها نهاد مقررات‌گذار کشور نیز نیست، این مهم از طریق اصلاح ماده (۳) قانون مدنی نیز قابل پیگیری است. به علاوه ورود سازمان فناوری اطلاعات به فعالیت‌های دبیرخانه کمیسیون تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی موضوعی است که خلاف قانون بوده و احتمالاً در آینده موجب تداخل نهادی نیز خواهد شد (Report of Islamic Parliament Research Center Of The Islamic Republic Of Iran, 2016:22-23).

مقایسه ابعاد صلاحیت کمیسیون ارتباطات فدرال و سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی

شاید بتوان اصلی‌ترین ویژگی یک نهاد رگولاتوری را همانطور که از نام آن پیداست، تصمیم‌گیری در مورد مقررات در حوزه زیرمجموعه خویش دانست؛ که براساس قانون به آن تفویض شده است. شیوه متعارف و پذیرفته شده تصمیم‌گیری در نظام مقررات‌گذاری عمدتاً از طریق شورایی است که اعضای چنین شورایی دارای استقلال و قدرت اظهارنظر در موضوعات مورد بررسی -فارغ از فشارهای بیرونی- هستند. شیوه غالب تصمیم‌گیری در نهادهای تنظیم مقررات در ایران بصورت شورایی (کمیسیونی) است. فرآیند تصمیم‌گیری‌ها براساس ضوابط داخلی مستند بوده و غالباً براساس رأی اکثریت شورا، تصمیم‌گیری می‌شود. و از این حیث عملکرد سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی بر این مبنا می‌باشد (Hosseini, 2015:125-126). در دنیا، رییس رگولاتوری در نقطه اشتراک مجلس قانونگذاری و دستگاه اجراست به عنوان مثال در آمریکا رییس اف. سی. سی. منصوب رییس جمهور است ولی مصوبه مجلس قانونگذاری را هم دارد، یعنی هم به ریاست جمهوری گزارش می‌دهد و هم مجلس قانونگذاری. رییس سازمان رگولاتوری ایران هم باید به هم مجلس شورای اسلامی ایران پاسخ دهد و به هم دولت، چون دارای اختیارات شبه قانونگذاری است البته به نیابت از مجلس می‌تواند به شورای رقابت هم گزارش خود را ارائه کند. برای تحقق اهداف رگولاتوری، رگولاتور بایستی با ثبات، همراه با دانش کافی، مقتدر، بیطرف، سریع، مستقل و شفاف باشد. نتیجه حضور چنین رگولاتوری، در

نهایت به سود مردم و اقتصاد جامعه خواهد بود. در عین حال، سازمان تنظیم مقررات در مدت کوتاهی که از عمرش می‌گذرد با چالش‌های زیادی روبرو بوده و در این مدت شاهد فراز و نشیب‌های متعددی بوده است. تغییر و جابجایی متعدد مدیران، عدم تأیید چارت سازمانی این نهاد از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، نظرات متعدد کارشناسان پیرامون جداسدن این سازمان از بدنه وزارت ارتباطات و... از مشکلات داخلی این سازمان محسوب می‌گردد (Ghafari, 2016:75). اما از جمله موضوعات نادیده گرفته شده در فرایند تصمیم‌گیری سازمان تنظیم مقررات در کشور، «الزام قانونی برای استفاده از مشورت و نظرخواهی عمومی» است. اصولاً در کشورهای موفق در زمینه تنظیم‌گری و مورد مقایسه تطبیقی این مقاله (کمیسیون ارتباطات فدرال) در فرآیند تصمیم‌گیری و در حین تدوین مقررات، نهاد تنظیم‌گر موظف است تا نظرات بخش خصوصی را در زمینه مقررات در حال تدوین جویا شده و توضیحات و توجهات لازم را در قبول یا رد نظرات ارائه شده بیان کند و در صورت عدم رضایت ارائه‌کنندگان نظرات، راهکارهای قانونی برای حل موضوع پیش‌بینی شده است. در بررسی انجام شده در این مقاله در قوانین و مقررات به چنین موضوعی برخورد نشده است و از جمله نقاط ضعف فرایند تنظیم‌گری و پاسخگویی نهاد تنظیم‌گر در ایران محسوب می‌شود. از جمله ابزارهای موثر در اختیار رگولاتورها، ابزار قضاوت و رفع اختلاف بین بازیگران بازار است که با توجه به آنکه اغلب بازارهای مورد بررسی، دارای ساختاری با حضور غالب شرکت‌های دولتی داشته‌اند و در حال حاضر نیز این چنین است، احتمالاً نیاز کمتری به وجود چنین ابزاری برای تنظیم‌گر احساس می‌شده است. ولی با گام‌گذاشتن به مرحله خصوصی‌سازی و آزادسازی به نظر می‌رسد که ایجاد نهادهای تنظیم‌گری دارای این ابزار و البته مستقل از بازیگران بازار برای تضمین رقابت ضروری باشد. از جمله ابزارهای دیگر مقررات‌گذاری، ابزارهای درونی همچون دستمزدهای انگیزشی برای کارکنان تنظیم‌گری یا آموزش‌های ویژه است که اولی براساس قانون جدید خدمات کشوری بطور کامل حذف شده است و در مورد دوم نیز مقررات و قوانین، الزامات محکمی را فراهم نموده‌اند. لازم به ذکر است برخی ابزارهای فنی و استانداردگذاری در هر بخش وجود داشته و در اختیار رگولاتور قرار دارد ولی عمده ابزارهای اقتصادی تنظیم‌گری که در اف.سی.سی. مشاهده می‌شود، همچون قیمت‌گذاری و ورود و خروج به بازار در اختیار رگولاتور نمی‌باشد. البته این موضوع وجه غالب است و در بازارهایی همچون راه‌آهن، بازرگانی داخلی، برق اختیارات مقررات‌گذار در زمینه ورود و خروج پررنگ می‌باشد. مسأله دیگر بحث پاسخگویی است. پاسخگویی در نهاد تنظیم‌گر موضوعی پیچیده است؛ چرا که از یک سو براساس تجارت بین‌المللی و ادبیات رگولاتوری عنوان می‌شود که سازمان تنظیم مقررات می‌بایست دارای استقلال در تصمیم‌گیری باشد و از سوی دیگر وجود چنین استقلالی بعضاً ممکن است از میزان پاسخگو بودن این نهاد در برابر ذینفعان بکاهد. البته با فرض پاسخگو بودن یک نهاد، اینکه چنین نهادی در مقابل کدام دسته از ذینفعان (دولت، بنگاه‌ها یا مشتریان) پاسخگو است نیز مسأله مهمی است. در ایران به غیر از اتحادیه‌های صنفی، تمام نهادهای دیگر تنظیم‌گری در برابر دولت ملزم به پاسخگویی می‌باشند که این پاسخگو بودن می‌تواند به مجلس نیز تسری یابد و به نظر می‌رسد که در این زمینه مشکل خاصی وجود ندارد؛ ولی موضوع مهم پاسخگویی در برابر «سایر ذینفعان» همچون بنگاه‌ها و مشتریان است. اگر چه براساس مقررات دولت این سازمان‌ها از طریق دفاتر ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات ملزم به رسیدگی به شکایات هستند ولی در زمینه تنظیم‌گری اقتصادی، چنین دفاتری به طور معمول فاقد قدرت تصمیم‌گیری می‌باشند و در نهایت نهاد قضایی می‌تواند به چنین شکایاتی رسیدگی نماید. هرچند به نظر می‌رسد که در برخی از موارد حتی امکان چنین چیزی هم وجود ندارد؛ چرا که به عنوان مثال شرکت‌های بیمه‌ای فعال در بازار امکان این را ندارند که به تصمیم‌های رگولاتور در مورد نرخ‌های مصوب اعتراض داشته باشند. از جمله عوامل دیگر پاسخگو بودن رگولاتور، حضور نمایندگان بخش خصوصی (بنگاه‌ها و مشتریان) در فرایند تصمیم‌گیری و امکان ارائه نظرات خویش در فرایند تصمیم‌سازی است. در ایران حضور بخش خصوصی در نهادهای مقررات‌گذاری از طریق نماینده اتاق بازرگانی و صنایع معادن در برخی کمیسیون‌ها یا شوراها از جمله شورای رقابت، شورای عالی بیمه، شورای عالی هواپیمایی حضور دارد و در سایر نهادها، بخش خصوصی حضور ندارد. نهاد اف.سی.سی. با کارکرد نظارتی و اجرایی دقیق برابر قانون ارتباطات ۱۹۳۴ با ساختار شفاف در محدوده مورد نظر قانونگذار به صراحت و شفافیت، صلاحیتش را

اعمال می‌کند. به گونه ای که تمامی گزارش‌های سالیانه اف.سی.سی به پارلمان قابل دسترسی عموم است لیکن طبق اساسنامه، گرچه سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی، موظف به انتشار گزارش‌های سالیانه از وضعیت عملکردش می‌باشد؛ اما تاکنون گزارشی منتشر نکرده است.

نتیجه‌گیری

گرچه ایجاد سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی به عنوان نهاد تنظیم‌گر در حوزه تنظیم مقررات فضای فرکانسی کشور، در سال ۱۳۸۲، به عنوان گامی بزرگ در تغییر نقش دولت از مالکیت و مدیریت مستقیم بنگاه به سیاست‌گذاری و هدایت و نظارت قلمداد می‌شود؛ لیکن تا رسیدن به وضعیت مطلوب و توسعه‌یافتگی راه سختی فراروی این سازمان متصور است. سازمان در اجرای وظایف مصرح در اساسنامه خود با مشکلات ساختاری و اجرایی مواجه بوده است و در برخی موارد نیز گرچه اقدامی انجام شده است، اما نسبت به وظایف اساسنامه فاصله بسیاری وجود دارد. در حالی که نهاد اف.سی.سی در آمریکا با کارکرد نظارتی و اجرایی دقیق برابر قانون ارتباطات ۱۹۳۴ با ساختار شفاف در محدوده مورد نظر قانونگذار به صراحت و شفافیت، صلاحیت خود را اعمال می‌کند. نظارت بر اجرای قوانین و مقررات وضع شده در زمینه ارتباطات در کشور آمریکا یکی از وظایف مهم رگولاتوری است. البته اف.سی.سی. به عنوان اصلی‌ترین مرجع رگولاتوری است، لیکن تنها مرجع نظارت قلمداد نمی‌گردد. مردم به عنوان بازوی فعال در این زمینه به شیوه‌های گوناگون عمل می‌کنند. همچنین کنگره نیز بر فعالیت رگولاتور نظارت دارد و دیوان عالی کشور نیز بر احکام صادره از رگولاتوری نظارت دارد و به عنوان مرجع رسیدگی به شکایاتی است که از نهاد تنظیم‌گر صورت می‌گیرد. لیکن در سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی ایران شاهد چنین مکانیسم نظارتی دقیق نمی‌باشیم. همان طور که گفته شد؛ به نظر می‌رسد در ایران به عکس ایالات متحده آمریکا که یک نهاد متمرکز جهت تنظیم‌گری در حوزه ارتباطات دارد، تمایل به داشتن رگولاتورهای متفاوت در حوزه ارتباطات وجود دارد. سازمان تنظیم مقررات جهت تنظیم‌گری در حوزه فرکانسی، شورای عالی فضای مجازی در حوزه فضای مجازی به عنوان نهاد تنظیم‌گر در نظر گرفته شده‌اند که در عمل شاهد همپوشانی‌هایی بین این دو سازمان طبق اساسنامه می‌باشیم. از سوی دیگر با توجه به عدم تعیین نهاد رگولاتور در حوزه صوت و تصویر، شاهد موازی‌کاری‌ها و همپوشانی‌هایی هستیم. راه حل برون رفت از این وضعیت، اصلاح اساسنامه و تعیین دقیق مرزهای صلاحیت نهادهای ذیربط و تعیین نهاد تنظیم‌گر در حوزه صوت و تصویر می‌باشد. نقش سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی بر اساس نام به آن خوبی مشخص بوده که وظیفه رگولاتوری به را عهده داشته و باید تنها مقررات کلان حاکم بر فضای فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور را تدوین کند در و امور خرد ورود نکند. امروز شاهد آن هستیم که سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی به جای توجه به کلیات و استراتژی‌های کلان، بیشتر متوجه جزئیات است و خود را در امور اجرایی وارد کرده است؛ اما وظیفه این سازمان نباید به اعطای پروانه، مجوز و تعیین تعرفه و امثال آن معطوف شود بلکه این وظیفه باید برعهده انجمن‌های صنفی و اتحادیه‌ها قرار گیرد. برقراری تعامل با نهادهای مذکور و نهادهای بالاسری آنها نسبت به اصلاح قانون مورد اشاره با انجام تشریفات شکلی آن و متعاقباً شناسایی صلاحیت جامع برای سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی، صوتی و تصویری (ضمن توجه به صلاحیت شورای رقابت در این حوزه و احتمال انحلال ساترا) بر نظارت و جهت‌دهی به تصمیمات و فعالیت‌های آن در خصوص تحقق هر چه مطلوب‌تر اهداف مقنن در زمینه تسهیل رقابت و منع انحصار در این صنعت دارای ویژگی انحصار طبیعی اقدام گردد (اصلاح مواد ۳، ۵ و ۷ قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مصوب ۱۹/ ۹/ ۱۳۸۲ مجلس شورای اسلامی در قالب لایحه ارسالی از سوی هیأت وزیران و درج صلاحیت عالییه سازمان تنظیم مقررات بر نظارت و جهت‌دهی و اتخاذ سیاست‌ها). راهکار دوم: اصلاح قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم ۴۴ قانون اساسی از طریق ارسال لایحه مربوطه

از سوی هیأت وزیران به مجلس شورای اسلامی و درج تبصره‌های در ذیل ماده ۵۹ قانون ناظر بر چگونگی تشکیل نهادهای تنظیم کننده مقررات بخشی.

References

1. Bagheri Asl, Reza; Jalali Farahani, Amir hossein, (2008), Study of telecommunication regulatory authority in Iran, [In Persian], Tehran, Research Center of The Islamic Republic of Iran, NO 9045.
2. Emamiyan, Mohammad Sadiq; Zolfaghari, Amir Ahmad; Ahmadzadeh, Ehsan; Zamanian, Morteza, (2018), National regulatory system, [In Persian], Tehran, Research Center of The Islamic Republic of Iran, NO 15940.
3. Executive regulations related to duties and work methods of the communications Regulatory Commission of 2004, [In Persian].
4. Ghafari, Hoda, (2016), Comparative study of the competences and legal validity of the approvals of the Supreme Council of Cyberspace of Iran and the Federal Communications Commission of the USA, [In Persian], M.A Thesis, Allameh Tabatabaie University, Iran, Tehran.
5. Ghafari, Hoda; Rahmani, Masood, (2015), Challenges and Solutions for Advancement of Lawmaking Process in Iran's Telecommunications Industry in Light of Criteria Prescribed by International Telecommunication Union, [In Persian], Tehran, Public Law Research, 17(47), pp: 101-122.
6. Ghanbari, Barat; Hashemi Fesharaki, Hossein, (2004), liberalization and privatization in the telecommunications sector (principles and concepts), [In Persian], ICT Research Institut, Tehran, Aftabgraphic.
7. Hosseini, Bashir, (2015), The ideal model of regulation for the broadcasting organization, [In Persian], Ph.D Thesis, Imam Sadiq University, Iran, Tehran.
8. Poor Esmael, Hasan; Poor Khesalian, Abbas, (2011), Evaluation of the performance of the Commission of the Regulation and Radio Communications, [In Persian], Tehran, Research Center Of The Islamic Republic Of Iran, NO 12296.
9. Rajabi, Abolghasem, (2016), Investigating the performance of the Radio Communications Regulatory Organization in the field of communications and information technology, [In Persian], Tehran, Research Center of The Islamic Republic Of Iran, NO 14897.
10. Rostami, Vali; Asgharniya, Morteza, (2013), Competition Council and Communications Regulatory Commission dispute, [In Persian], Tehran, Review of Jurisprudence (Public Law), 2(4), pp: 99-125.
11. The statutes of the Communications Regulatory Authority of 2009, [In Persian].
12. Administrative Procedure Act of 1946
13. Communications Act of 1934
14. Communications Assistance for Law Enforcement Act of 1994
15. Communications Satellite Act of 1962
16. Creech, Kenneth C., (2014), Electronic Media Law and Regulation, Sixth Edition, London: Routledge.
17. Federal Advisory Committee Act of 1972
18. Federal Communications Commission, (2008), Fiscal Year 2008, Performance and Accountability Report.
19. Figliola, P. (2021). The Federal Communications Commission: Current Structure and Its Role in the Changing Telecommunications Landscape, Congressional Research Service, RL32589.
20. Figliola, P. (2012). The Federal Communications Commission: Current Structure and Its Role in the Changing Telecommunications Landscape, Congressional Research Service, RL32589.
21. Figliola, P. (2016). The Federal Communications Commission: Current Structure and Its Role in the Changing Telecommunications Landscape, Congressional Research Service, RL32589.
22. Figliola, P. (2015). The Federal Communications Commission: Current Structure and Its Role in the Changing Telecommunications Landscape, Congressional Research Service, RL32589.
23. <http://energycommerce.house.gov/108/pubs/108-D.pdf>
24. <http://rc.majlis.ir/fa/news/show/974970>
25. <http://www.cra.ir/Portal/View/Page.aspx?PageId=fa712bd0-d48f-4c19-92c5-f99f99c833eb>
26. <http://www.fcc.gov/aboutus.html>
27. <http://www.fcc.gov/encyclopedia>
28. <https://doi.org/10.1080/23808985.2001.11679000>
29. <https://www.cra.ir/orgchart>
30. <https://www.cra.ir/Portal/View/Page.aspx?PageId=ba749a9c-6b8d-4f86-a4a3-0930f0dbda5d#>
31. <https://www.fcc.gov/about-fcc/advisory-committees-fcc>
32. <https://www.fcc.gov/about-fcc/organizational-charts-fcc>
33. <https://www.fcc.gov/about-fcc/organizational-charts-fcc>
34. <https://www.fcc.gov/sites/default/files/fccorg-08112017.pdf>.
35. Intven, H., Oliver, J. & Sepúlveda, E. (2000). Telecommunications Regulation Handbook. International Telecommunication Union Publication
36. Napoli, P. M. (2001). The Federal Communications Commission and the Communications Policymaking Process: Theoretical Perspectives and Recommendations for Future Research. Annals of the International Communication Association, 25(1), 45-77.
37. National Telecommunications and Information Administration Organization Act of 1977
38. Patterson, Nicholas J, (2002), "The nature and scope of the FCC's regulatory power in the wake of the NextWave and GWI PCS cases", The University of Chicago Law Review, Vol. 69, No., pp. 730-1478.
39. Salin, Patrick-Andre., (2000), Satellite Communications Regulations in the Early 21st Century, London, Martinus Nijhoff.
40. Saraswat, S. P., & Schiano, W. T. (2006). Emerging Issues in United States Telecommunications Policy: An Analysis of Federal Communications Commission Activity. IEEE Xplore. <https://doi.org/10.1109/HICSS.2006.147>
41. Satellite Industry Association 2014 report, available at: http://www.sia.org/wp-content/uploads/2014/05/SIA_2014_SSIR.pdf
42. Telecommunications Act of 1996
43. Telephone Disclosure and Dispute Resolution Act of 1992
44. Walden, Ian, (2009), Telecommunication law and regulation, London, Oxford.